SWEDISH BRAIN

C1

Läsförståelse

Tid: 60 minuter
Inga hjälpmedel

Namn:

Födelsedatum:

Testdatum:

Maxpoäng: 35

© Swedish Brain

Del 1 - Insändare

Läs insändarna och svara på frågorna genom att kryssa för om varje påstående är rätt eller fel under varje insändare.

Insändare 1

Bristen på avfallsbehållare förvärrar nedskräpningen!

Att utöka antalet offentliga papperskorgar är en angelägen kommunal fråga. På åtskilliga platser är tillgången kraftigt begränsad, vilket oundvikligen resulterar i att avfall hamnar i naturen. Denna problematik utgör inte enbart ett estetiskt förfall, utan medför även påtagliga risker för den lokala faunan och miljön i stort.

Vidare stipulerar lagen att hundägare bär ett strikt ansvar för att plocka upp efter sina husdjur. Att tillhandahålla en lättillgänglig infrastruktur för avfallshantering skulle avsevärt underlätta efterlevnaden av detta krav, i stället för att tvinga individer att bära med sig latrinpåsar över längre sträckor. Underlåtenhet att följa denna lagstiftning kan dessutom resultera i ordningsböter, vars belopp i genomsnitt uppgår till 800 kr beroende på kommunal praxis.

En välskött närmiljö främjar otvivelaktigt trivseln i det offentliga rummet. Även om ett utökat antal avfallsbehållare är en grundförutsättning, krävs givetvis ett individuellt ansvarstagande för att upprätthålla en hållbar miljö. Kommunen åläggs därmed att prioritera denna investering för att säkerställa ett renare och mer inbjudande samhälle.

Djur- och naturvän

Fråga	Rätt	Fel
1. Texten belyser att en utbyggd infrastruktur för avfallshantering är den enda åtgärden som krävs för att helt eliminera nedskräpningen.	☐	☐
2. Enligt skribenten kan avsaknaden av lättillgängliga papperskorgar i närmiljön indirekt försvåra för hundägare att följa gällande lagstiftning.	☐	☐

Insändare 2

Dags för en mer varierad och hållbar skolmat!

Många högstadieelever upplever i dagsläget att måltiderna i skolbespisningen är alltför enformiga och saknar inspiration. Denna brist på variation leder ofta till att trötta elever i stället söker sig till lokala närbutiker, där utbudet mestadels består av kostsam och näringsfattig snabbmat. Detta skapar dessutom en ekonomisk orättvisa, eftersom långt ifrån alla har råd att köpa mat utanför skolan.

Genom att erbjuda ett bredare och mer tilltalande utbud ökar chansen avsevärt att fler elever faktiskt äter sig mätta. Parallellt med detta är det helt nödvändigt att göra skolmaten mer miljömässigt hållbar. Dagens unga är högst medvetna om klimatkrisen, och skolan bör föregå med gott exempel. Fler tillagade vegetariska alternativ, ett större fokus på säsongsanpassade råvaror och ett aktivt, strukturerat arbete för att minimera matsvinnet är centrala steg i rätt riktning.

Vidare bör skolledningen i mycket högre grad uppmuntra eleverna att vara delaktiga i menyplaneringen. Ett sådant inflytande skulle med stor sannolikhet öka engagemanget kring maten och därmed ytterligare reducera svinnet. En varierad och näringsrik kost är fundamentalt för att vi elever ska orka bibehålla koncentrationen under hela skoldagen. Det är hög tid att kommunen prioriterar skolmåltider som framgångsrikt förenar god smak med ett genuint ekologiskt ansvar.

Hungrig tonåring

Fråga	Rätt	Fel
3. Enligt skribenten är elevernas besök i externa butiker en direkt konsekvens av att matsalens utbud upplevs som repetitivt.	☐	☐
4 Texten gör gällande att huvudsyftet med elevinflytande över matsedeln är att sänka skolans utgifter för råvaror.	☐	☐

Insändare 3

Bibliotekens roll är viktigare än någonsin i ett digitalt samhälle!

Vi lever i ett samhälle där internet används till i stort sett all informationssökning och kommunikation. Även om sociala medier har varit en självklar del av vår vardag i närmare tjugo år, menar jag att bibliotekens roll i dag är viktigare än någonsin.

Det handlar inte längre enbart om att låna böcker. Biblioteken erbjuder en oumbärlig och rofylld studiemiljö samt ger alla tillgång till datorer. I en tid då desinformation och falska nyheter sprids med skrämmande hastighet fyller bibliotekarierna dessutom en ovärderlig funktion i att vägleda och lära medborgare kritisk källgranskning.

En annan avgörande aspekt är själva tillgängligheten. Biblioteken utgör en demokratisk frizon, öppna för alla oavsett ålder eller socioekonomisk bakgrund. Här ges människor en ärlig chans att utvecklas. Besökare kan dessutom använda teknisk utrustning, som skrivare, för endast någon enstaka kr per utskrift.

För väldigt många utgör biblioteket en trygg mötesplats som erbjuder både gemenskap och pedagogiskt stöd. Att skära ner på dessa verksamheter vore ett enormt misstag. Ett välfinansierat bibliotek är helt grundläggande för att bevara både kunskapen och demokratin i vår digitala era.

Flitig besökare

Fråga	Rätt	Fel
5. Skribenten anser att den snabba digitaliseringen har gjort bibliotekens traditionella uppdrag överflödigt.	☐	☐
6. Enligt texten bidrar biblioteken till att stärka medborgarnas förmåga att kritiskt värdera information.	☐	☐
7. Tillgången till bibliotekets utskriftstjänster beskrivs som helt befriade från alla typer av avgifter.	☐	☐

Insändare 4

Ge privatekonomin en större plats i skolan!

Det är djupt oroväckande att ett stort antal ungdomar i dag lämnar skolan utan grundläggande kunskaper i hur man upprättar en budget, hanterar fakturor eller undviker onödig skuldsättning. Jag anser att det är fundamentalt att unga får med sig dessa verktyg innan de tar klivet ut i vuxenlivet. På så sätt kan vi avsevärt minska risken för att de hamnar i en skuldfälla och i värsta fall hamnar hos Kronofogden.

Konsekvenserna av att dra på sig en betalningsanmärkning i tidig ålder är ofta förödande. Det skapar omedelbart allvarliga hinder när det gäller att teckna hyreskontrakt, ta lån eller till och med att få vissa anställningar.

Att förstå ränta, lånevillkor och hur man planerar sin ekonomi är livsviktig vardagskunskap. Skolans uttalade uppdrag är att förbereda eleverna för ett självständigt liv, och därför måste ämnet prioriteras mycket högre. Genom praktiska moment, som att jämföra olika abonnemang eller simulera en månadsbudget, skulle eleverna bli betydligt tryggare i sina val. En ökad satsning på ekonomisk förståelse är en ovärderlig investering för både individen och samhället i stort.

Ekonomen

Fråga	Rätt	Fel
8. Texten belyser att ekonomiska misstag i ungdomen kan leda till långvariga och konkreta hinder på flera områden i vuxenlivet.	☐	☐
9. Skribenten menar att ansvaret för att lära ut privatekonomi i första hand bör ligga hos elevernas vårdnadshavare.	☐	☐
10. Enligt insändaren bör undervisningen i högre grad bygga på verklighetsförankrade övningar snarare än enbart teoretiska genomgångar.	☐	☐

Insändare 5

Dags att ta ett gemensamt krafttag mot matsvinnet!

Varje dag kasseras enorma mängder fullt ätbara livsmedel. Denna oförsvarliga hantering av resurser har gett upphov till ideologiska motreaktioner som *friganismen* – en livsstil där utövarna aktivt tar avstånd från det kapitalistiska slit-och-släng-samhället. Ett centralt inslag är så kallad containerdykning, där man systematiskt räddar kasserad mat från butikernas avfallscontainrar. Trots de uppenbart goda miljömässiga intentionerna är detta tillvägagångssätt emellertid olagligt i Sverige.

Även om man inte är beredd att ta till sådana metoder, utgör matsvinnet ett gigantiskt ekologiskt och ekonomiskt problem som kräver omedelbar handling från oss alla. I hushållen måste vi bli avsevärt bättre på att planera våra inköp och ta tillvara på matrester.

Naturligtvis vilar ett minst lika tungt ansvar på näringslivet. Dagligvaruhandeln och restaurangbranschen bör i betydligt större utsträckning sälja varor med kort datum till ett reducerat pris och effektivisera hanteringen av sitt överskott. Om vi agerar kollektivt med dessa till synes små justeringar kan vi inte bara minska den ekologiska belastningen markant, utan även hushålla mycket klokare med planetens ändliga resurser. / Kanske blivande frigan.

Kanske blivande frigan

Fråga	Rätt	Fel
11. Skribenten konstaterar att den specifika metod som friganer använder för att ta tillvara på butikernas överskott strider mot gällande svensk lagstiftning.	☐	☐
12. Enligt texten är det i dagsläget uteslutande näringslivet och livsmedelsindustrin som förväntas lösa den rådande problematiken med matsvinn.	☐	☐
13. Insändaren antyder att vanliga konsumenter måste adoptera olagliga metoder, likt friganernas, för att kunna göra en meningsfull insats för miljön.	☐	☐

Del 2 – Porträtt

Läs texten om Drottning Silvia och svara på frågorna. Det finns tolv frågor uppdelade i tre delar. Läs instruktionerna för varje del innan du svarar på frågorna. Frågorna kommer i kronologisk ordning i varje del.

Alicia Vikander

från göteborgsk balett till internationell ikon

Alicia Vikander utgör i dag ett av de mest lysande namnen på den globala filmhimlen. Med sin anmärkningsvärda mångsidighet, sitt intensiva skådespeleri och sin internationella karriär har hon etablerat sig som en av filmvärldens mest respekterade aktörer. Hennes resa från uppväxten i Göteborg till de mest prestigefyllda scenerna i Hollywood är en berättelse om obotlig målmedvetenhet, exceptionell talang och stenhårt arbete. Denna unika kombination har snabbt gjort henne till en av de mest efterfrågade talangerna i sin generation.

Bakgrund och tidiga ambitioner

Alicia Amanda Vikander föddes den 3 oktober 1988 i Göteborg. Uppväxten präglades starkt av kulturlivet, inte minst genom modern Maria Fahl Vikander som var yrkesverksam skådespelare. Trots att scenkonsten tidigt fanns närvarande var det primärt den klassiska baletten som fängslade unga Alicia. Efter rigorös skolning vid Svenska Balettskolan i Göteborg och därefter Kungliga Svenska Balettskolan i Stockholm var hennes uttalade ambition att bli professionell primaballerina. Emellertid tvingade återkommande förslitningsskador fram en ofrivillig omorientering, varpå hon valde att kanalisera sin enorma disciplin in i

skådespelarkonsten i stället. Erfarenheterna från den stenhårda baletträningen gav henne dock en kroppskontroll som hon ständigt drar nytta av framför kameran.

Ett tudelat genombrott

Det nationella genombrottet kom via drama-serien *Andra Avenyn* (2007–2010), där hennes rolltolkning gav henne betydande uppmärksamhet hos den breda svenska publiken. Hennes förmåga att med stor närvaro gestalta emotionellt komplexa karaktärer banade därefter väg för tyngre roller i svensk film. Det definitiva klivet ut på den internationella arenan skedde 2012 genom det danska dramat *En kunglig affär*. Filmen, som nominerades till en Oscar för bästa utländska film, fungerade som en kraftfull katalysator och gjorde henne omedelbart eftertraktad bland världens ledande regissörer.

Oscarsvinsten och det internationella erkännandet

År 2015 kom att markera en milstolpe i Vikanders karriär. Hennes medverkan i kritikerrosade verk som Ex Machina och The Danish Girl positionerade henne i den absoluta eliten. Framför allt hennes inkännande porträttering av Gerda Wegener i den sistnämnda filmen hyllades reservationslöst. Insatsen resulterade i en Oscar för bästa kvinnliga biroll 2016. Utmärkelsen gjorde henne historisk som en av ytterst få svenska skådespelare med en guldstatyett, vilket effektivt befäste hennes ställning som en global stjärna. Triumfen innebar dessutom en ovärderlig frihet att framöver kunna handplocka sina projekt.

Konstnärlig flexibilitet och fysisk transformation

En av Vikanders mest framträdande styrkor är hennes kameleontliknande förmåga att adaptera sig till vitt skilda genrer. I Ex Machina förkroppsligade hon den artificiella intelligensen Ava, en rollprestation som hyllades för sin oerhörda subtilitet. Genom mikrouttryck och ett extremt återhållsamt kroppsspråk lyckades hon förmedla djupa existentiella känslor. Några år senare, 2018, axlade hon en fundamentalt annorlunda utmaning som Lara Croft i actionrullen Tomb Raider. Denna roll krävde månader av brutal fysisk träning. Hennes tolkning av den ikoniska datorspelshjälten hyllades specifikt för att ha adderat en välbehövlig realism och mänsklig sårbarhet till en annars ytlig karaktär. Förberedelserna inför rollen bevisade ännu en gång hennes totala hängivenhet till yrket.

Integritet i en gränslös offentlighet

Trots sin status som global megastjärna och frekventa samarbeten med exklusiva modehus har Vikander konsekvent valt att värna om sin personliga integritet. Tillsammans med maken och kollegan Michael Fassbender, som hon träffade under en filminspelning, lever hon ett tillbakadraget familjeliv fjärran från skvallerpressens sökarljus. Yrkesmässigt har hon på senare år visat en tydlig tendens att prioritera projekt med intellektuellt djup och mångfacetterade karaktärer, snarare än att uteslutande fokusera på inkomstbringande storfilmer. Hon har på så sätt byggt upp en stark karriär som styrs helt av egna konstnärliga villkor.

Ett varaktigt anseende

Alicia Vikander utgör i dag en central förebild för en ny generation svenska skådespelare. Hon bevisar att det är fullt möjligt att uppnå massiv kommersiell framgång utan att kompromissa med sina konstnärliga ideal. Genom att konsekvent leverera prestationer av högsta kaliber har hon inte bara cementerat sin egen plats i filmhistorien, utan även starkt bidragit till att höja svensk films anseende internationellt. Med flera spännande projekt i horisonten lär hennes inflytande i branschen bara fortsätta att växa.

DEL A: Det finns fyra frågor och varje fråga har fyra svarsalternativ. Endast ett av alternativen är rätt, kryssa för detta.

14. Vad var den primära anledningen till att Alicia Vikander gav upp sin ambition att bli primaballerina?

A ☐ Hon insåg att filmbranschen var mer inkomstbringande.

B ☐ Hennes mamma övertygade henne om att byta spår.

C ☐ Upprepade fysiska skador tvingade fram en förändring.

D ☐ Hon tröttnade på den stränga disciplinen på skolan.

15. Vilken betydelse hade filmen ”*En kunglig affär*” för hennes karriär enligt texten?

A ☐ Den gav henne en historisk Oscar.

B ☐ Den fungerade som en genväg till den internationella arenan.

C ☐ Den introducerade henne för den svenska tv-publiken.

D ☐ Den gav henne huvudrollen i actionfilmen Tomb Raider.

16. Vad fick Vikander särskilt beröm för i sin tolkning av Lara Croft?

A ☐ Att hon utförde alla stunts helt utan säkerhetsutrustning.

B ☐ Att hon gav karaktären en välbehövlig realism och sårbarhet.

C ☐ Att hon använde mikrouttryck i stället för fysisk action.

D ☐ Att hon kopierade spelets karaktär in i minsta detalj.

17. Hur beskrivs hennes val av filmprojekt under de senaste åren?

A ☐ Hon fokuserar enbart på roller i inkomstbringande storfilmer.

B ☐ Hon accepterar uteslutande roller där hon får arbeta med sin make.

C ☐ Hon prioriterar projekt med mångfacetterade karaktärer och djup.

D ☐ Hon har dragit sig tillbaka helt för att värna om sin integritet.

DEL B: Kryssa för ett alternativ som stämmer bäst med den markerade delen av utdraget.

18. *" ... vilket effektivt befäste hennes ställning som en global stjärna."* Vad menas med **befäste** i detta sammanhang?

A ☐ Ifrågasatte
B ☐ Undersökte
C ☐ Försvagade
D ☐ Säkrade

19. *" ... en rollprestation som hyllades för sin oerhörda subtilitet."* Vad betyder **subtilitet** i denna mening?

A ☐ Aggressivitet
B ☐ Finkänslighet
C ☐ Övertydlighet
D ☐ Brutalitet

20. *"... i den sistnämnda filmen hyllades reservationslöst "* Vad betyder **reservationslöst** i detta sammanhang?

A ☐ Utan tvekan
B ☐ Med viss kritik
C ☐ Helt oförstående
D ☐ Överraskande

21. *" ... starkt bidragit till att höja svensk films anseende internationellt "* Vad betyder **anseende** i denna mening?

A ☐ Rykte
B ☐ Budget
C ☐ Heder
D ☐ Perspektiv

DEL C: Svara kortfattat på frågorna.

22. Vilket specifikt yrke var hennes uttalade mål att arbeta som innan hon bytte till skådespeleriet?

Svar: ……

23. Vilken svensk tv-produktion lade grunden för hennes publika genombrott nationellt?

Svar: ……

24. För vilken rollinsats belönades hon med en Oscar vid galan 2016?

Svar: ……

25. Vad strävar paret Vikander och Fassbender efter att hålla sitt familjeliv fjärran ifrån?

Svar: ……

Del 3 – Artikel

Läs miniartikeln i rutan och komplettera sammanfattningen med hjälp av ordlistan, A-I, nedan. Skriv rätt bokstav, A-I, i rutorna på ditt svarsblad.

Antibiotikaresistens –

ett eskalerande hot mot den moderna medicinen

Antibiotikaresistens utgör otvivelaktigt ett av vår tids mest akuta globala hälsohot, vilket riskerar att rasera ett sekel av medicinska framgångar. Fenomenet uppstår när bakterier genomgår genetiska mutationer som neutraliserar läkemedlens verkan. Denna process påskyndas drastiskt av både human- och veterinärmedicinsk felanvändning. När dessa motståndskraftiga stammar sprids, förlorar rutinmässiga behandlingar och operationer sin säkerhetsmarginal, vilket oundvikligen resulterar i en ökad dödlighet och skenande sjukvårdskostnader.

Sverige intar dock en internationell tätposition i arbetet mot denna problematik, primärt tack vare en starkt restriktiv förskrivningspolicy och rigorösa övervakningsprogram via nätverket Strama. Trots dessa preventiva nationella insatser är hotet i allra högsta grad gränsöverskridande. Den tilltagande globaliseringen, med intensiv handel och ett omfattande resande, innebär att resistenta bakterier ohämmat korsar nationsgränserna. För att stävja denna oroväckande utveckling krävs således inte enbart förbättrad vårdhygien, utan framför allt bindande internationella samarbeten och massiva investeringar i utvecklingen av nya antimikrobiella läkemedel.

Komplettera sammanfattningen:

Den ökande antibiotikaresistensen beskrivs som ett allvarligt hot som kan omintetgöra tidigare medicinska **26.....** . Huvudorsaken till denna negativa utveckling är en systematisk **27.....** av läkemedlen inom både djurhållning och sjukvård. Även om Sverige har implementerat framgångsrika **28.....** åtgärder, är problemet globalt eftersom bakterierna lätt sprids över ländernas gränser. För att motverka krisen betonas vikten av internationell samverkan och fortsatta satsningar på forskning för att ta fram nya **29.....** . Om inget görs riskerar vanliga medicinska **30.....** att återigen bli förenade med livsfara.

Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

A. infektioner
B. preparat
C. restriktiva
D. framsteg
E. komplikationer
F. preventiva
G. mutationer
H. ingrepp
I. överkonsumtion

Del 4 – Lucktest

Fyll i luckorna i nedanstående meningar. Skriv enbart ETT ord i varje lucka. Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

abrupt – avveckla – antydning – ideell – betungande – insinuation – obetydlig – lägga ner

- Trots att förhandlingarna hade pågått i flera månader fick de ett **31.....** slut när den ena parten oväntat lämnade rummet.
- Det administrativa regelverket hade med tiden blivit så **32.....** att personalen knappt hann med sina egentliga kärnuppgifter.
- Under presskonferensen fanns det inte minsta **33.....** till ånger i ledningens röst gällande det kontroversiella beslutet.
- Efter att ha arbetat inom näringslivet i många år valde hon att engagera sig i en **34.....** förening för utsatta ungdomar.
- Kommunstyrelsen beslutade slutligen att **35.....** den gamla skolan, trots omfattande och högljudda protester från lokalbefolkningen.

Slut på testet!